

2019 URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/09/12/7100657/>

REFERENCES

- Vlasov, A. 2011. "The post-Soviet space 20 years later". *Vestnik Kavkaza*. URL.: <http://www.vestnikavkaza.ru/analytics/31604.html> (in Russian).
- Ratsel, F. 2007. Political geography (as presented by L. Sinitsky)", *Geopolitica: Hrestomatiya*. SPb.: Piter: 15-36 (in Russian).
- Mackinder H. John. 1995. "Geographical axis of history", *Polis*. 4: 162-169 (in Russian).
- Challen, R. 2005. "About Political Science, its Relationship with Other Branches of Knowledge, and the Study of the Political Space (foreword by M.V Ilyin)", *Polis* 2: 115-126 (in Russian).
- Khauskhofe, K. 2001. The Status Quo and the Renewal of Life. In: *On Geopolitics: Works of Different Years*. M.: Mysl': 353-370 (in Russian).
- Demirchi, S. 2013. The Importance of Geographical Factors for the State of their Politics and Economics", International Conference on Eurasian Economies (September 17-18, 2013). St. Petersburg: 1075-1077. URL: <https://www.avekon.org/papers/771.pdf> (in Russian).
- Dnistrians'kyi, M.S. 2011. Geopolitics: A Textbook. Lviv: Ivan Franko National University. URL: http://old.geography.lnu.edu.ua/Strukt/Biblio/alphavit/Ukr/Ukr_D/Dnistrianskyi/geopolityka.pdf (in Ukrainian).
- Kastel's, Manuel'. 2000. *The Information Age: Economics, Society, and Culture*: Trans. from English under the scientific. ed. O. I. Shkaratana. M. : HSE (in Russian).
- Hryhor'yev, Aleks. 2016. *25 years after the collapse of the USSR: "History failed to deceive."* URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/ussr-fall-history/3625211.html>
- Panasjuk, Palina. 2006. "The Place of Belarus in Europe and the Region: A Look at Tomorrow." *Economic Journal-XXI*. URL: <http://soskin.info/ea/2006/9-10/20060912.html> (in Ukrainian).
- Maksak, Hennadiy. 2018. "Integration Hybridity of Belarus and Russia. Implications for Ukraine", *Ukrayins'ka pryzma*. URL: <http://prismua.org/%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0-%D0%B3%D1%96%D0%B1%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C-%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BD-%D0%B1/> (in Ukrainian).
- "Moldova changed its mind to apply for EU membership in 2019". *Korrespondent.net*. 22.10.2018. URL: <https://ua.korrespondent.net/world/4024341-moldova-peredumala-podavaty-zaiavku-na-chlenstvo-v-yes-u-2019-rotsi> (in Russian).
- "The EU praised Moldova for the progress in implementing the Association Agreement", *Yevropeys'ka pravda*. 12.09.2019 URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/09/12/7100657/> (in Russian).

DOI: 10.26565/2220-8089-2019-36-06
УДК 324:328.187:329.8:342.847.1

Савон Владислав Вікторович

студент,
Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, Харків, 61022,
savonwlad@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0001-7518-8341>

Гринь Ілля Олегович

студент,
Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна,
Майдан Свободи, 4, Харків, 61022,
ilyagryn@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0003-1367-5472>

ПРОСТОРОВО-ЕЛЕКТОРАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ 2019 РОКУ В РЕСПУБЛІЦІ МОЛДОВА

Проаналізовано результати парламентських виборів 2019 р. в Республіці Молдова та особливості устрою державної владної вертикалі. За допомогою математичних методів проаналізовано також результати парламентських виборів, визначено основні детермінанти превалюючих політичних процесів, опорні регіони основних політичних сил, з'ясовано і

досліджено загальний політичний ландшафт республіки, визначено головні його закономірності.

Розглянуто проблемні питання політичного життя та політичного устрою Республіки Молдова. Визначені специфічні особливості виборчого законодавства країни. Проаналізовано властивості основних політичних партій республіки. Виокремлені деякі особливості перебігу національного виборчого процесу.

Розглянуто особливості основних політичних партій, їхнього електорального поля, ідеологічну спрямованість, історію становлення та міжпартійні зв'язки. Досліджено фактори впливу на волевиявлення молдавських виборців. Окрім цього, встановлено ефективну кількість партій у молдавському парламенті.

Проаналізовано конфігурації потенційних коаліцій у парламенті Республіки Молдова. З'ясовано етнічну складову у політичному житті країни. Підкреслено роль регіонального фактора у виборчому процесі. Визначено просторово-електоральну подібність партій на парламентських виборах 2019 року. Виділені особливості функціонування політичної системи країни. Особливу увагу приділено стабільності та дієздатності можливих коаліцій та загалом успішності потенційних коаліційних переговорів.

З'ясовано ступінь регіональної однорідності партій. Визначено роль релігії у виборчому процесі під час парламентських виборів 2019 року. Проаналізовано результати отриманих математичних розрахунків та підведено підсумки аналізу.

Ключові слова: просторово-електоральний аналіз, Республіка Молдова, виборчий процес, парламентські вибори, теорія коаліцій.

Савон Владислав Вікторович

студент,
Харьковский национальный
университет имени В.Н. Каразина,
майдан Свободы, 4, Харьков, 61022,
savonwlad@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0001-7518-8341>

Гринь Илья Олегович

студент,
Харьковский национальный
Университет имени В.Н. Каразина,
Майдан Свободы, 4, Харьков, 61022,
ilyagryn@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0003-1367-5472>

ПРОСТРАНСТВЕННО-ЭЛЕКТОРАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПАРЛАМЕНТСКИХ ВЫБОРОВ 2019 ГОДА В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА

Проанализованы результаты парламентских выборов 2019 г. в Республике Молдова и особенности устройства государственной властной вертикали. С помощью математически методов проанализированы также результаты парламентских выборов, определены основные детерминанты преобладающих политических процессов, опорные регионы основных политических сил, выяснен и исследован общий политический ландшафт республики, определены главные его закономерности.

Рассмотрены проблемные вопросы политической жизни и политического устройства Республики Молдова. Определены особенности избирательного законодательства страны. Проанализированы свойства основных политических партий республики. Выделены некоторые особенности протекания национального избирательного процесса.

Рассмотрены особенности основных политических партий, их электорального поля, идеологической направленности, истории становления и межпартийных связей. Исследованы факторы влияния на волеизъявление молдавских избирателей. Кроме этого, установлено эффективное количество партий в молдавском парламенте.

Проанализированы конфигурации потенциальных коалиций в парламенте Республики Молдова. Выяснена этническая составляющая в политической жизни страны. Подчеркнута роль регионального фактора в избирательном процессе. Определено пространственно-

электоральное сходство партий на парламентских выборах 2019 года. Выделены особенности функционирования политической системы страны. Особое внимание уделено стабильности и дееспособности возможных коалиций и успешности потенциальных коалиционных переговоров в целом.

Выяснена степень региональной однородности партий. Определена роль религии в избирательном процессе во время парламентских выборов 2019 года. Проанализированы результаты полученных математических расчетов и подведены итоги анализа.

***Ключевые слова:** пространственно-электоральный анализ, Республика Молдова, избирательный процесс, парламентские выборы, теория коалиций.*

Vladyslav Savon

undergraduate student,
V.N. Karazin Kharkiv National University,
4, Svoboda Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine,
savonwlad@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0001-7518-8341>

Ilya Grin

undergraduate student,
V.N. Karazin Kharkiv National University,
4, Svoboda Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine,
ilyagryn@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0003-1367-5472>

SPATIAL-ELECTORAL ANALYSIS OF THE PARLIAMENTARY ELECTIONS OF 2019 IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

The results of the parliamentary elections of 2019 in the Republic of Moldova and the features of the structure of the state power vertical are analyzed. Using mathematical methods, the results of the parliamentary elections were also analyzed, the main determinants of the prevailing political processes, the key regions of the main political forces were determined, the general political landscape of the republic was clarified and investigated, its main laws were determined.

The problematic issues of the political life and structure of the Republic of Moldova were examined. The features of the electoral legislation of the country are established. The properties of the main political parties of the republic are analyzed. Some features of the course of the national election process are highlighted.

The features of the main political parties, their electoral field, ideological orientation, the history of formation and inter-party relations are considered. The factors of influence on the will of Moldovan voters are investigated. In addition, an effective number of parties has been established in the Moldovan parliament.

The configurations of potential coalitions in the Parliament of the Republic of Moldova are analyzed. The ethnic component in the political life of the country is clarified. The role of the regional factor in the electoral process is emphasized. The spatial and electoral similarity of parties in the 2019 parliamentary elections was determined. The features of the functioning of the political system of the country are highlighted. Particular attention is paid to the stability and capacity of possible coalitions and the success of potential coalition negotiations in general.

The degree of regional homogeneity of the parties is clarified. The role of religion in the electoral process during the parliamentary elections of 2019 is determined. The results of mathematical calculations are analyzed and the results of the analysis are summed up.

***Keywords:** spatial-electoral analysis, Republic of Moldova, electoral process, parliamentary elections, coalition theory.*

Пострадянський простір Східної Європи майже тридцять останніх років знаходиться у пошуках оптимального політичного устрою. Одна з країн цього простору – Республіка Молдова, народ якої обрав для себе демократію як головний вектор

розвитку відповідно до своїх національних інтересів. Згідно з цим, демократичні вибори є саме тим способом для народу Молдови виразити свою волю, обравши своїх представників до найголовнішого представницького органу молодій пострадянській демократії – Парламенту Республіки

Молдова. У Молдові є певні ресурси, працює невеликий за кількістю парламент, однак політичне життя республіки регулярно переживає політичні кризи. Не стало винятком і політична криза у Молдові після парламентських виборів у 2019 році. Отже, є привід розібратися у таких питаннях: які особливості має політичний ландшафт республіки, як побудована виборча система країни, як і з якими наслідками для внутрішньої політики вона функціонує?

Республіка Молдова часто стає об'єктом досліджень багатьох суспільствознавців. Зокрема її сучасне політичне життя вивчали такі дослідники, як молдавський дипломат та дослідник Ніколає Попеску, Світлана Чеботарі, Оріся Лутсевич, Кріс Міллер, Елеонора Кнотт, Алла Скворцова, Ірміна Матоніт, Вільям Кроутер, Катерина Макдонах та багато інших.

Основною метою статті є вивчення електорального простору Молдови, встановлення закономірностей електорального процесу та коаліціади. Необхідно з'ясувати, наскільки ефективним був виборчий процес під час парламентських виборів у Республіці Молдова у 2019 році та наскільки стабільно працюватиме парламент.

Молдова – класичний представник пострадянського політичного простору у Східній Європі. Республіка є парламентсько-президентською унітарною республікою. У Конституції Молдови закріплено виключно нейтральний статус країни (Конституція Республіки Молдова).

Влада у Молдові поділена між інститутом президента та парламентом. Кабінет міністрів та прем'єр-міністр одночасно звітують президенту і парламенту. Це призводить до постійного протистояння цих двох інститутів та взаємного блокування. Нерідко президент та коаліція належать до різних партій. Центральним виконавчим органом влади є Кабінет міністрів Молдови. Він утворюється за рішенням коаліції парламенту, однак саме президент висуває кандидатуру прем'єр-міністра, він також призупиняє дію актів Кабінету міністрів до рішення Конституційного Суду. Саме президенту уряд складає присягу. Окрім того, президент має вплив на призначення міністрів Кабінету міністрів. Однак зняти поточний уряд може виключно парламент. До повноважень президента також додається можливість самостійно вводити військовий стан без згоди на те парламенту. Таким чином, закладена дуальність влади (Конституція Республіки Молдова).

Хоча Молдова є невеликою унітарною країною, єдність країни можна поставити під сумнів. На півдні країни є автономія гагаузів, які компактно тут проживають. Адміністрація автономії має право законодавчої ініціативи на рівні з центральними органами влади. Більше того, закон про автономний статус регіону компактного проживання цього народу змінити майже неможливо, оскільки для цього необхідні голоси 5/6 парламенту. Хоча цей народ так чи інакше впливає на політичний ландшафт Молдови, консолідованої політичної сили він не має.

Ще одним фактором, що створює загрозу єдності країни, є невизнана республіка Придністров'я. Хоча адміністративно вона є частиною республіки Молдова, фактично адміністративна межа між ними є державним кордоном, однак увагу привертає інший факт – на цих територіях проходять вибори до парламенту Молдови. У 2019 році, як за пропорційною, так і за мажоритарною складовою, у Придністров'ї пройшли вибори до молдавського парламенту. Ця територія делегувала до парламенту Республіки Молдова двох представників (депутатів). Президент Республіки Молдова може розпустити парламент лише за трьох умов: у випадку якщо коаліція не може сформувати уряд, у випадку неприйняття парламентом жодного закону впродовж трьох місяців та у випадку, якщо протягом 45 днів парламент не розглянув внесений вотум довіри уряду, або якщо ця пропозиція була відхилена не менше двох разів. На противагу цьому парламент має прописану процедуру імпичменту президента, а також його кримінального переслідування. Для цього необхідно рішення 2/3 парламенту Молдови, а також рішення Вищої судової палати Молдови (Закон Республіки Молдова; Виборчий кодекс Республіки Молдова 1997).

Виборча система Республіки наразі є суто пропорційною із закритими партійними списками. Однак останні парламентські вибори у 2019 році проходили за змішаною системою: 51 депутат обирався за мажоритарними округами, а 50 депутатів – за закритими партійними списками. Це були єдині парламентські вибори за змішаною системою. Всі попередні парламентські вибори відбувались так само за пропорційною системою із закритими списками. Брати участь у виборах за пропорційною складовою можуть такі політичні суб'єкти:

- партії та суспільно-політичні організації;

- виборчі блоки (добровільне об'єднання двох або більше партій та/або суспільно-політичних організацій з метою спільної участі на виборах, зареєстроване ЦВК);
- незалежні кандидати (особа, що балотується на публічну виборчу посаду, незалежно від партій, інших суспільно-політичних організацій та виборчих блоків) (Виборчий кодекс Республіки Молдова 1997).

Для того, щоб висунути незалежного кандидата, необхідно зібрати від 2000 до 2500 підписів незалежно від місця проживання підписантів. Кандидатами в депутати можуть бути громадяни Республіки, які досягли 18 років. У Республіці дуже високий прохідний поріг, тобто за пропорційною складовою:

- партія – 6 %;
- виборчий блок з двох партій – 9 %;

:

$$\frac{\text{сума відшкодування державою} = \text{сума кредиту}}{\text{кількість дійсних голосів}} * \text{кількість дійсних голосів, відданих за кандидата}$$

Кандидати, які не пройшли у парламент, змушені відшкодувати всю суму кредиту у 2-місячний термін після завершення голосування. Варто відзначити, що з 2016 року в Молдові функціонує державне фінансування партій. 50 % бюджетних коштів на фінансування партій призначено

- виборчий блок з трьох або більше партій – 11 %;
- незалежний кандидат – 2 % (Виборчий кодекс Республіки Молдова 1997).

За мажоритарною складовою перемагає кандидат з простою більшістю. Виборча система Молдови має деякі особливості. Міністерство фінансів може надавати безвідсоткові кредити кандидатам на вибори як партіям, так і фізичним особам. Сума кредиту не має визначених меж. Кандидати (партії або фізичні особи), які пройшли до парламенту, мають сплатити кредит у 4-місячний термін після завершення голосування. Держава відшкодовує частину суми кредиту кандидатам, які пройшли у парламент за формулою

для партій, які перемогли на місцевих виборах, а 50 % – для парламентських партій. Кожного бюджетного року встановлюються норми бюджетного фінансування партій. Також передбачені гендерні квоти в програмі фінансуванні партій (Виборчий кодекс Республіки Молдова).

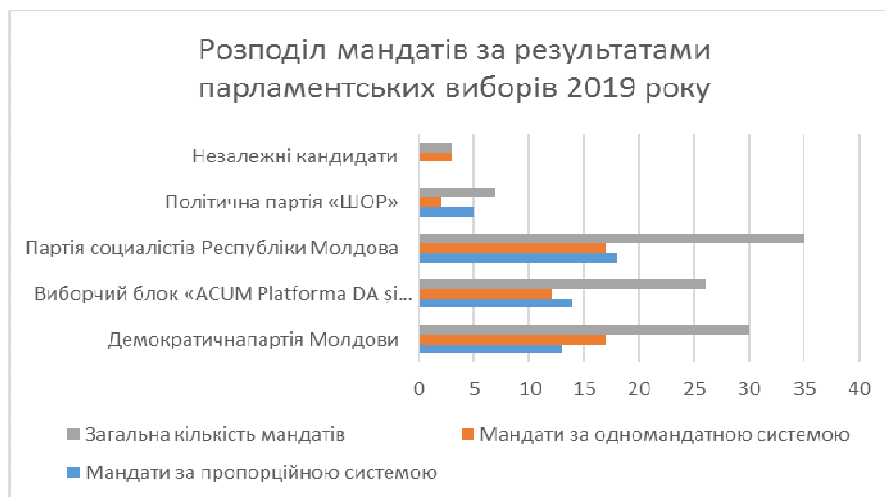

Рис.1. Розподіл мандатів за результатами парламентських виборів 2019 року

Як можна бачити, соціалістична партія лідирує як у пропорційній складовій, так і в одномандатних округах. Соціалістична партія утворилась шляхом відділення від Комуністичної партії Молдови і перебуває переважно на її електоральному полі. Її гібридна ідеологія містить у собі ліві

соціалістичні цінності, націоналістично-патріотичні ідеали та православ'я. Ця партія орієнтується не тільки на електоральну базу Комуністичної партії, а й у широкому сенсі на проросійську частину електорату. Один із лідерів цієї партії, Ігор Додон, колишній

член Комуністичної партії, є президентом Республіки.

Політична партія, результати якої є другими за кількістю мандатів, – Демократична партія Молдови. Ця політична партія бере свій початок ще з 1998 року. Вона пов'язана з відомим молдавським олігархом Владом Плахотнюком. Попередні електоральні цикли партія була правлячою, а прем'єр-міністр був від Демократичної партії. Викликає питання те, що це єдина партія, яка має таку велику позитивну різницю між своїми мажоритарними та партійними результатами. Очевидно, що Демократичній партії Влада Плахотнюка найбільш вигідна мажоритарна складова виборчої системи. Схоже, що корупційні зв'язки команди олігарха дозволяють просувати на одномандатних округах своїх депутатів. Зауважимо також, що ця партія займає антиросійську позицію.

Третьою конкуруючою політичною партією є Виборчий блок «АСУМ». Вони є новачками у парламенті. Цей блок містить у собі партії, які ніколи не проходили у парламент. Їхніми лідерами є Майя Санду та Андрій Нестасу. Партія є проєвропейською та правоцентристською. Політична криза червня 2019 року, показала, що вони здатні домовлятися і водночас мають стійку та непорушну позицію.

Політична партія «ШОР» є старою партією, однак вона рідко заходила у парламент з 1999 року. Її відрізняє проросійська ідеологія, і вона часто підігрує Соціалістичній партії Молдови. Наприклад, на парламентських виборах у 2014 року знялась з виборів на користь Соціалістичної партії Молдови. Натомість активною є її діяльність на місцях, однак і там її результати не суттєві.

Таким чином, можна спостерігати певний розділ політичного поля за критерієм зовнішньополітичної орієнтації – про-

російський та прозахідний. Можна провести паралельні лінії з українським політичним ландшафтом, де розділ проходить між умовними проросійським та прозахідним електоральним полем, або промайданний та контрмайданний табори. Однак так само, як і в Україні з партією «Слуга народу», поява на політичній арені Виборчого блоку «АСУМ» заклало тенденцію деактуалізації цієї лінії розділу. Справа в тому, що цей виборчий блок виступає третьою силою, яка вступає в ідеологічний конфлікт з усіма політичними гравцями, як з прозахідними, так і з проросійськими. Можна навіть говорити про те, що політичне поле Молдови розділилось на дійсно прозахідний Виборчий блок «АСУМ», псевдопрозахідну Демократичну партію та проросійську соціалістичну партію. Найцікавішим є те, що найбільш логічним, з ціннісно-ідеологічної точки зору, була б коаліція псевдопрозахідної Демократичної партії та прозахідного Виборчого блоку «АСУМ», однак на практиці, коаліція утворилась за участі Виборчого блоку «АСУМ» та соціалістичної партії.

Наступним етапом нашого дослідження є з'ясування рівня підтримки партії у регіоні. Для дослідження просторової варіативності політичних суб'єктів був застосований коефіцієнт варіації. Він являє собою відношення середнього квадратичного відхилення S до середнього арифметичного X . Зазвичай його застосовують для визначення мінливості ознаки. Для інтерпретації результатів доцільно буде користуватися типологією виходячи з кількісного виміру регіональної неоднорідності їхньої електоральної бази: загальнонаціональні ($0 < IRNP < 0,33$), макрорегіональні ($0,34 < IRNP < 0,66$), регіональні ($0,67 < IRNP < 0,99$), монорегіональні ($IRNP > 1$). Отже, вирахувавши коефіцієнт варіації для кожної з партій по регіонам, отримаємо такі результати.

Таблиця 1.

Коефіцієнт варіації партій по регіонам Республіки Молдова

Адміністративна одиниця	Соціалісти	АСУМ	ДПМ	"Шор"
муніципалітет Кишинів	34,79	37,73	13,37	5,62
муніципалітет Бельці	36,75	14,04	10,67	6,42
Аненій-Нойський район	28,74	23,04	33,81	6,09
Бессарабський район	39,42	18,79	23,65	5,61
Бричанський район	45,26	9,39	30,63	6,71
Кагульський район	33,37	24,81	25,35	5,61

Кантемірський район	24,64	24,45	31,93	7,21
Калараський район	16,54	34,9	31,66	9,96
Каушенський район	25,63	22,91	33,36	6,87
Чимішлійський район	23,12	26,96	33,6	7,52
Кріуленський район	16,91	38,95	26,73	8,05
Дондушенський район	43,82	10,87	26,58	9,05
Дрокійський район	34,54	15,93	27,42	7,82
Дубесарський район	34,17	19,18	17,22	17,02
Єдинецький район	36,61	10,54	35,15	9,85
Фалештський район	34,19	14,12	29,17	6,53
Флорештський район	30,25	14,14	38,8	6,8
Глоденський район	31,48	12,03	31,67	11,91
Гинчештський район	14,93	34,7	39,73	3,84
Яловенський район	10,66	47,34	30,79	3,5
Леовський район	24,84	23,32	31,58	9,53
Ніспоренський район	6,15	17,91	72,26	0,18
Окницький район	55,77	6,7	20,87	7,92
Оргіївський район	6,79	19,05	14,56	55,12
Резинський район	20,38	20,88	36,29	14,39
Ришканський район	41,66	11,08	28,98	7,05
Синжерейський район	29,5	19,81	26,42	12,3
Сороцький район	37,95	16,43	28,39	6,62
Страшенський район	13,37	33,37	41,51	4,38
Шолданештський район	17,88	16,77	42,36	14,87
Штефан-Водський район	30,96	29,62	27	4,27
Тараклійський район	80,34	1,1	6,64	6,86
Теленештський район	11,9	36,93	29,14	14,91
Унгенський район	27,48	25,12	31,77	6,39
Гагаузія	83,36	0,54	6,2	3,91
Іноземні округи	8,52	73,09	4,81	2,48
<i>Коефіцієнт варіації</i>	<i>0,568784</i>	<i>0,61606</i>	<i>0,43281</i>	<i>0,97074</i>

Як ми бачимо з таблиці, чотири партії, що пройшли до парламенту, мають досить різні індекси регіональної неоднорідності. Партію соціалістів можна віднести до макрорегіональних. Це означає, що основну підтримку їм надають декілька макрорегіонів. До таких регіонів ми можемо віднести Тараклійський район з 80,34% підтримки та Гагаузію з 83,36% підтримки. Також ця партія набрала у 4 адміністративних одиницях понад 40%. В інших же округах, рівень її підтримки доволі посередній, а місцями й один із найнижчих.

Виборчий блок АСУМ, який містить у собі дві партії – Політичну партію «Платформа Гідність і Правда» і Партію «Дія та солідарність», – має індекс $\approx 0,62$. Цю політичну силу ми також можемо віднести до макрорегіональних. Основну підтримку їй

надали такі регіони, як Теленештський район (36,93%), Яловенський район (47,34%), Кріуленський район (38,95%) та іноземні округи (73,09%).

Демократична партія Молдови також є макрорегіональною, хоча і з меншою кількістю ключових регіонів. Так, наприклад, єдиним ключовим регіоном є Ніспоренський район (72,26%). Також партія набирає понад 40% у таких регіонах, як Шолданештський район (42,36%) та Страшенський район (41,51%). Інші ж регіони не надали особливої підтримки цій партії.

Партія «Шор» же виділяється особливо на фоні інших. Вона набрала значення $\approx 0,97$. Це означає, що за рівнем однорідності вона відноситься до регіональних партій. Її результат є наближеним до монорегіональ-

ної партії. Тим не менш, ця регіональність забезпечує їй 5 місць у парламенті. Рівень її підтримки по регіонах у більшості випадків не переходить межу 10%. Хоча є декілька винятків: Дубесарський район (17,02%), Резинський район (14,39%), Теленештський район (14,91%), Шолданештський район (14,87%) та один із районів, що найбільше відзначився – це Оргіївський район (55,12%). Він є тим районом, на який і орієнтувалася партія. І саме він забезпечив їй місця у парламенті.

Тепер з'ясуємо, наскільки електоральне поле партій пов'язано між собою. Для

визначення електорально-просторової конкуренції застосовується коефіцієнт кореляції або індекс Пірсона. Якщо кореляційний індекс Пірсона > 0,5 – можна говорити про стан «електорально-просторової подібності», якщо < -0,5 – «електорально-просторового антагонізму». У нашому випадку розглядається подібність за регіональною ознакою, тобто наскільки та чи інша партія орієнтується на той чи інший регіон. Почнемо з аналізу результатів виборів до парламенту 2019 року.

Таблиця 2

Коефіцієнт кореляції електорального поля партій

	Соціалісти	АСУМ	ДПМ	"Шор"
Соціалісти	1,00	-0,69	-0,51	-0,23
АСУМ	-0,69	1,00	-0,04	-0,12
ДПМ	-0,51	-0,04	1,00	-0,20
"Шор"	-0,23	-0,12	-0,20	1,00

Жодна з партій не знаходиться у стані «електорально-просторової подібності». Це може бути пов'язане з тим, що кожна з політичних сил орієнтується на «свій» регіон і не претендує на голоси одних і тих самих регіонів. Що ж до «електорально-просторового антагонізму», то у цьому стані перебувають дві пари партій: пара Партія соціалістів – Виборчий блок АСУМ ($\chi^2 = -0,69$) і Партія соціалістів – Демократична партія Молдови ($\chi^2 = -0,51$). Характерним для всіх чотирьох партій є орієнтація на певний регіон, де вона займає лідируючі позиції.

Тепер спробуємо визначити, наскільки сильно впливають на електоральні вподобання населення такі фактори, як мова та етнічний склад. Для цього використовуємо індекс Пірсона, або коефіцієнт кореляції. Якщо кореляційний індекс Пірсона > 0,5 – можна говорити про стан «електорально-просторової подібності», якщо < -0,5 – «електорально-просторового антагонізму». Результати аналізу бачимо у таблицях 3. При цьому використовуємо перепис 2014 року (Перепис населення в Республіке Молдова 2014).

Таблиця 3.

Індекси Пірсона за національним складом населення (по регіонах)

	Соціалісти	АСУМ	ДПМ	"Шор"
Молдаване	-0,84	0,54	0,57	0,19
Румуни	-0,64	0,74	0,36	0,00
Українці	0,41	-0,53	-0,20	-0,08
Росіяни	0,37	-0,24	-0,45	-0,17

Регіони, де переважна більшість людей позиціонують себе як молдаване, надають підтримку Виборчому блоку АСУМ (0,54) та

Демократичній партії Молдови (0,57) і кардинально іншу позицію займають щодо Партії соціалістів (-0,84). Румунські ж

регіони також не підтримують Партію соціалістів (-0,64), але підтримують Виборчий блок АСУМ (0,74). Що цікаво, кореляція регіонів, де переважають румуни та Партії «Шор», дорівнює 0. Це означає, що між цими двома факторами відсутній зв'язок. Тобто голосування румунів за партію «Шор» не є наслідком певної

залежності. Українці ж, навпаки, віддають перевагу соціалістам (0,41) та не підтримують Виборчий блок АСУМ (-0,53). Що ж до росіян, то у них результати є доволі посередні і не виражають яскравої підтримки тієї чи іншої сили. Наступним фактором є мова. Результати індексу можна побачити в таблиці нижче.

Таблиця 4.

Індекси Пірсона за мовою, якою розмовляють (по регіонах)

	Соціалісти	АСУМ	ДПМ	"Шор"
Молдовська	-0,64	0,27	0,56	0,15
Румунська	-0,76	0,84	0,32	0,12
Українська	0,36	-0,51	-0,07	-0,04
Російська	0,45	-0,31	-0,50	-0,17

Регіони молдавського діалекту надають перевагу Демократичній партії Молдови (0,56) та не підтримують Партію соціалістів (-0,64), що збігається з фактором національності. Румунські регіони не підтримують соціалістів (-0,76) та підтримують Виборчий блок АСУМ (0,84). Що ж до партії «Шор», то результати посередні (0,12). Україномовні регіони так само не підтримують Виборчий блок АСУМ (-0,51). Російськомовні ж регіони не підтримують Демократичну партію Молдови (0,50). Кореляції ознак мови та

національності регіонів є дещо схожими, хоча й не повністю. Отже, зв'язок мови та національності регіону є неповним.

Тепер з'ясуємо зв'язок релігії з електоральним вибором населення. Основною релігією у Молдові є православ'я, тому порівняння з іншими релігіями є неможливим. Але можна з'ясувати зв'язок православних віруючих та електорального вибору. Особливої кореляції між електоральними перевагами немає, крім невеликої кореляції щодо Виборчого блоку АСУМ (0,31).

Таблиця 5.

Індекс Пірсона для православ'я (по регіонах)

Соціалісти	АСУМ	ДПМ	"Шор"
0,02	0,31	- 0,27	-0,04

Отже, як ми бачимо, мовний та національний фактори відіграють вагомую роль у електоральних вподобаннях Республіки Молдова. Вони є частково схожими в деяких пунктах, але не повністю, що не дозволяє говорити про подібність цих факторів. Що ж до релігії, то цей фактор не вдасться операціоналізувати, оскільки точних даних щодо релігійного складу населення немає (під час перепису населення багато людей пропустили графу «релігія»). Єдиною релігією, що піддається репрезентативності, є православ'я, але особливих електоральних переваг не було виявлено.

Вплив на державну політику і законодавчий процес обмежується так

званою «ефективною кількістю партій», яка є меншою, ніж загальна кількість партій, які беруть участь у виборчих перегонках. Індекс ефективної кількості партій, що взяли участь у виборах, розраховується за формулою: $ENPV (ЕКЕП) = 1/\sum Vi^2$, де Vi – частка голосів i -тої партії. Ефективна кількість парламентських партій розраховується за формулою: $ENPS (ЕКПП) = 1/\sum Si^2$ для всіх партій, що отримують місця, де s – частка мандатів i -тої партії. Результати Індексу Лааско-Таагепери для Республіки Молдова такі: $ENPV (ЕКЕП) = 4,13353$ та $ENPS (ЕКПП) = 3,4243$.

У Молдові ефективна кількість партій коливається між 3,5-4. Це дозволяє говорити

про те, що в країні діє багатопартійна система без домінуючої партії. Також можемо говорити про те, що оптимальною кількістю партій для країни є 4, що збігається з кількістю партій на сьогодні. Якщо порівняти значення індексу з минулим роком, то значення виявилися приблизно

схожі: ENPV (ЕКЕП) = 4,64673 та ENPS (ЕКПП) = 3,5963. Таким чином, ми можемо стверджувати, що в Молдові лишається стабільною тенденція до збереження ефективної кількості парламентських партій у межах 3,5 – 4,0. Це підтверджують результати виборів 2014 року.

Таблиця 6.

Результати парламентських виборів в Республіці Молдова у 2019 році (Постановление о подведении итогов выборов)

	% голосів	к-сть місць
Соціалісти	31,15	35
АСУМ	26,84	31
ДПМ	23,62	27
"Шор"	8,32	8
Інші	10,07	0
Усього	100	101

Для вирахування диспропорційності парламенту використовується індекс Галлахера, формулу якої запропонував американський дослідник Міхаель Галлахер у 1990-х роках. Значення індексу від 0 до 1 говорить про те, що система є пропорційною з низьким рівнем пропорційності. Про

«непропорційну» систему з низьким рівнем диспропорційності йдеться за наявності значення індексу від 1 до 6. Про «непропорційну» з середнім рівнем – від 7 до 13; про «непропорційну» з високим рівнем – понад 13.

Таблиця 7.

Розрахунок індексу диспропорційності парламенту (індексу Галлахера)

	% голосів	к-сть місць	% місць	(Vi – Si)
Соціалісти	31,15	35	34,65347	3,503465
АСУМ	26,84	31	30,69307	3,853069
ДПМ	23,62	27	26,73267	3,112673
"Шор"	8,32	8	7,920792	-0,39921
Інші	10,07	0	0	-10,07
Усього	100	101	100	
Індекс диспропорційності	8,31785			

Отже, вирахувавши індекс Галлахера, можемо зробити висновок, що в цьому випадку йдеться про «непропорційну» систему з середнім рівнем

диспропорційності (значення індексу від 7 до 13). Для порівняння звернемося до бази Галлахера та розглянемо індекси диспропорційності за минулі роки

Рис. 2. Динаміка індексу диспропорційності Галлахера для молдавського парламенту

Отже, як бачимо, за останні роки, Молдова постійно змінює свій індекс. Вона змогла побувати в усіх рівнях диспропорційності. Причому зміни були доволі різкі. У 2019 році результати індексу вийшли на рівень 2005-2009 років.

Тепер з'ясуємо силу голосу у молдавському парламенту за допомогою індексу сили голосу Банцафа. Індекс визначається

імовірністю зміни результатів голосування, де права голосу не обов'язково однаково розподіляються між учасниками. Щоб підрахувати потужність голосу, використовуючи індекс Банцафа, слід перерахувати всі виграшні коаліції, а потім підрахувати критичних виборців. Влада критичного голосу вимірюється як частка усіх голосів, які він може віддати

Таблиця 8.

Результати індексу Банцафа

Партія	К-сть голосів	Сила голосу (%)
Соціалісти	35	33,33
АСУМ	31	33,33
ДПМ	27	33,33
"Шор"	8	0
Усього	101	100

Для прийняття рішення у молдавському парламенті потрібна абсолютна більшість голосів (50%+1). Для молдовського парламенту абсолютною більшістю є

(50%)+1=51 депутат. Прорахунки показали, що для створення виграшної коаліції нам необхідно мінімум дві партії (оскільки жодна з партій не домінує у парламенті).

Таблиця 9.

Перелік виграшних коаліцій

Критичні виборці	Сила голосу	W/L
{P ₁ }	35	L
{P ₂ }	31	L
{P ₁ , P ₂ }	66	W
{P ₃ }	27	L
{P ₁ , P ₃ }	62	W
{P ₂ , P ₃ }	58	W

{P ₁ , P ₂ , P ₃ }	93	W
{P ₄ }	8	L
{P ₁ , P ₄ }	43	L
{P ₂ , P ₄ }	39	L
{ <u>P₁</u> , <u>P₂</u> , P ₄ }	74	W
{P ₃ , P ₄ }	35	L
{ <u>P₁</u> , <u>P₃</u> , P ₄ }	70	W
{ <u>P₂</u> , <u>P₃</u> , P ₄ }	66	W
{P ₁ , P ₂ , P ₃ , P ₄ }	101	W

У таблиці наведені кілька позначень: P₁ – Партія соціалістів; P₂ – Виборчий блок АСУМ; P₃ – Демократична партія Молдови; P₄ – Партія «Шор»; W/L – Колонка, що позначає виграшні (W) та програшні (L) коаліції. Отже, можливо сформувати 15 коаліцій. З них виграшних – 8; програшних – 7. Для того, аби сформувати виграшну коаліцію, нам необхідно, щоб у ній були представлені: P₁, P₂; P₁, P₃ або P₂, P₃. Це означає, що такі комбінювання партій сприятимуть виграшній коаліції у будь-якому випадку.

Великі парламентські партії в Республіці Молдова є макронаціональними та мають високий рівень антагонізму між собою. Їхні виборці зосереджені в певних регіонах, а це означає, що існує регіональний ідеологічний розкол в середині країни. Отже, наша гіпотеза про те, що поділ утворюється за трьома партіями, підтверджується. З цього випливає, що тепер політичне поле у Молдові поділяється не на два, а на три табори.

Мовні та національні ознаки мають істотний вплив на електоральні вподобання в країні. Перш за все за лінією молдовани-українці та росіяни-румуни. Всі вони голосують по-різному та фактично мають свої партії. Отже, регіональний ідеологічний розкол у країні все ж існує. Однак депутати молдавського парламенту змушені домовлятися між собою, аби забезпечити роботу уряду. Взимку-навесні 2019 року, після проведення парламентських виборів,

молдавські депутати довгий час не могли сформувати коаліцію, оскільки всі три основні партії знаходяться у регіонально-ідеологічному антагонізмі, однак все ж під загрозою перевиборів у червні 2019 року все ж сформували коаліцію виборчого блоку «АСУМ» та соціалістичної партії Молдови. Як показують дослідження можливих коаліцій у молдавському парламенті, жодна з партій не може сформувати більшість, саме тому їм необхідно домовлятися з супротивником. Як показує нам індекс Банцафа, всі три основні партії мають рівну силу своїх голосів у парламенті, тому долучити четвертого гравця – неможливо.

Молдова перебуває у перманентній політичній кризі. Утворення розділу політичного поля за національно-регіональними ознаками, а також посилення антагонізму партій підсилює нестабільність країни та регіону. Єдине, що змушує антагоністичні партії домовлятися, так це загроза перевиборів, на що партії не готові. Радикальна конфронтація наразі неможлива, оскільки політичні лідери намагаються тримати баланс. У молдавській політиці існує певна подоба паритету сил між парламентськими партіями. У країні існує безліч дестабілізуючих факторів, серед яких автономний регіон Гагаузія та невизнана республіка Придністров'я. Спостерігається оновлення складу парламенту та політичних сил у цілому.

ЛІТЕРАТУРА

Конституція Республіки Молдова. 2016. /пер. на укр. мову: Катерина Кожухар. Chişinău: Arc.

Закон Республіки Молдова. Об особом правовом статусе Гагаузии (Гагауз Ери) №.344-ХІІІ от 23.12.94. URL: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=2&id=311656>

Виборчий кодекс № 1381-ХІІІ від 21.11.1997. Республіка Молдова. URL: <http://parlament.md/CadrulLegal/Codulelectoral/tabid/153/language/ru-RU/Default.aspx>

Постановление о подведении итогов выборов Парламента Республики Молдова по общенациональному округу и в одномандатных округах 24 февраля 2019 года. URL: <https://a.cec.md/ru/o-podvedenii-itogov-vyborov->

parlamenta-respubliki-moldova-po-obshchenatsionalnom-2751_92705.html

Перепись населения в Республике Молдова 2014 г. URL: <https://recensamint.statistica.md/ru>

REFERENCES

Constitution of the Republic of Moldova. 2016. / trans. on ukr. language: Catherine Kozhukhar. Chişinău: Arc. (in Ukrainian).

Law of the Republic of Moldova. On the special legal status of Gagauzia (Gagauz Yeri). Nr. 344-XIII of 12/23/94. URL: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=2&id=311656> (in Russian).

Electoral Code No. 1381-XIII of 21.11.1997. Republic of Moldova. URL: <http://parliament.md/CadrulLegal/Codulelectoral/tabid/153/language/en-US/Default.aspx> (in Ukrainian).

Decision on summing up the results of elections of the Parliament of the Republic of Moldova for the nationwide district and in single-member districts on February 24, 2019. URL: https://a.cec.md/ru/o-podvedenii-itogov-vyborov-parlamenta-respubliki-moldova-po-obshchenatsionalnom-2751_92705.html (in Russian).

The population census in the Republic of Moldova 2014. URL: <https://recensamint.statistica.md/ru> (in Russian).

DOI: 10.26565/2220-8089-2019-36-07

УДК 325:316.323.8

Баталов Олексій Анатолійович

доцент кафедри політології, к. філос. н.,
Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, Харків, 61022,
o.batalov@karazin.ua,
<http://orcid.org/0000-0001-8285-2036>

УКРАЇНА ТА ІРЛАНДІЯ: ПОСТКОЛОНІАЛЬНІ КРАЇНИ ЧИ НІ?

Досліджується питання приналежності України та Ірландії до постколоніальних країн.

Проаналізовано аргументи противників визначення України у складі Російської імперії / СРСР та Ірландії у складі Великої Британії як колоній: недостатньо чітке визначення імперії у сучасній політичній науці, що дозволяє не визнавати імперію принаймні СРСР; відсутність офіційного статусу колонії в Україні та Ірландії; наявність розвинутої промисловості у пізній УРСР, що суперечить колоніальному статусу. Кожен з аргументів послідовно визнається недостатньо вагомим.

Надано визначення імперії, якому відповідає і Британська імперія, і Російська / СРСР. Проведена типологізація зазначених імперій: Велика Британія визнана ліберальною модерною (дисциплінарною) імперією, а Російська імперія / СРСР – автократичною / авторитарною модерною (дисциплінарною) імперією. Виокремлено ключові відмінності зазначених імперій.

Завдяки визначенню колонії як території, що має обмежений на користь метрополії суверенітет і є об'єктом специфічної колоніальної політики, а також виокремленню типів колоній (соціокультурно близькі до метрополії колонії, соціокультурно відмінні від метрополії колонії, внутрішні колонії), стверджується, що Україна у складі Російської імперії / СРСР та Ірландія у складі Великої Британії відповідають такому різновиду колоній, як залежні від метрополії території, населені соціокультурно близьким до метрополії населенням, але не тотожним йому.

Здійснена спроба порівняння колоніальної політики Великої Британії по відношенню до Ірландії та Російської імперії / СРСР до України. Незважаючи на відмінність зазначених імперій, знайдено значну кількість паралелей: перерозподіл ресурсів на користь соціокультурно відмінної метрополії; політика культурної та мовної колонізації; поширення специфічної самоідентифікації населення («радянська людина» та «британець»); переселення мешканців метрополії в колонії; виникнення внаслідок колоніальної політики голоду (Великий голод в Ірландії 1845-1849 рр. і Голодомор 1932-1933 рр. в Україні). Проаналізовано подібність